نامه به سردبیر

توافق بین همکاران: اصل بنیادین و فراموش شده در نگارش فرایند دانش پژوهی آموزشی

اسحاق مرادی، شعله بیگدلی، سید کامران سلطانی عربشاهی، فخرالسادات میرحسینی*

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی/اسفند ۱۳۹۹؛ ۲۰(۵۷): ۴۸۱ تا ۴۸۳

سردبیر محترم مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی

دانش پژوهی (Scholarship) به معنای توفیق در عرصه دانش و متشکل از حوزه‌های چهارگانه اکتشاف، ادغام، کاربرد و آموزش است. دانش پژوهی آموزشی یکی از مفاهیم مطرح در دهه‌های اخیر است. طبق تعریف مارتین دانش پژوهی آموزشی، کاربرد دانش و شواهد مربوط به آموزش در فرایند یاددهی و یادگیری، نقد آموزش مبتنی بر شواهد و مداخلات آموزشی هدف‌مند و به ذاری نتایج و عقاید با سایر افراد است. طبق تعریف(AAMC ، Association of American Medical Colleges)در دانش پژوهی آموزشی نتایج کار باید به نحوی در اختیار جامعه قرار گیرد که ارزیابی را امکان‌پذیر سازد(۱). میرحسینی و همکاران در طی تحقیق خود، دانش پژوهی آموزشی را مجموعه فعالیت‌های عالمانه در فرایند یاددهی و یادگیری می‌دانند که دارای این مشخصه‌ها است: پویایی، بین رشته‌ای، مبتنی بر یادگیری، نقدمحور، مبتنی بر زمینه، با فرایند پرسشگری نقادانه، با اشتراک‌گذاری عمومی، دارا بودن بازاندیشی مداوم و عمیق و نیز درگیری متعهدانه(۲). در طی سال‌های اخیر، اقدامات فراوان و ارزنده‌ای در زمینه دانش پژوهی آموزشی در ایران انجام شده است و دانش پژوهی آموزشی در ٦ حوزه بازنگری و تدوین برنامه درسی، ارزشیابی (استاد، دانشجو و برنامه)، یاددهی و یادگیری، مدیریت و رهبری آموزشی، محصول آموزشی و یادگیری الکترونیکی تعریف می‌شود. اگرچه در دهه هشتاد خورشیدی، این مفهوم به طور غیررسمی مطرح گردید، ولی تلاش مجدد در راستای تعریف، ارزیابی و اقدام در دانش پژوهی آموزشی تاکنون موفقیت‌آمیز بوده است. از جمله این تجارب، برگزاری جشنواره آموزشی مطهری و نگارش فرآیندهای دانش پژوهی آموزشی است. در این جشنواره آموزشی، در طی دو مرحله دانشگاهی و کشوری، فرایندهای اعضای هیات علمی، جمع‌آوری می‌شود و مورد داوری قرار می‌گیرد و در نهایت، برگزیدگان آن مورد تقدیر قرار می‌گیرند. طراحی و راه‌اندازی سایت meded.behdasht.gov.ir از دیگر اقدامات و تلاش‌های ارزنده وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در این زمینه بوده است(۳). همچنین برای نوشتن فرایند دانش پژوهی، فرمی توسط مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی

* **نویسنده مسؤول:** دکتر فخرالسادات میرحسینی (استادیار)، آموزش پزشکی، مرکز تحقیقات تروما، مرکز تحقیقات آموزش علوم پزشکی، گروه آموزشی هوشبری، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کاشان، کاشان، ایران f_mirhoseiny@yahoo.com

اسحاق مرادی، دانشجوی دکترای تخصصی، مرکز تحقیقات آموزش علوم پزشکی، گروه آموزش پزشکی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران. (moradi.es@iums.ac.ir)؛ دکتر شعله بیگدلی (دانشیار)، مرکز تحقیقات آموزش علوم پزشکی، گروه آموزش پزشکی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران. (bigdeli.sh@iums.ac.ir)؛ دکتر سیدکامران سلطانی عربشاهی (استاد)، مرکز تحقیقات آموزش علوم پزشکی، گروه آموزش پزشکی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران. (soltarab@iums.ac.ir)

تاریخ دریافت مقاله: ۹۹/۱۲/۴، تاریخ پذیرش: ۹۹/۱۲/۵

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2024-10-12]

وزارت بهداشت، تدوین و به دانشگاه‌ها ارسال می‌گردد که این فرم شامل بخش‌های مختلفی از معیارهای گلاسیک (Glassick Criteria) از جمله نقد و انتشار است. در بخشی از این فرم نگارش فرایند آموزشی، گرچه به سهم هر یک از صاحبان یا همکاران از نظر نوشتن و کسب امتیازات احتمالی حاصل از انتخاب فرایند به عنوان فرایند منتخب دانشگاهی و کشوری اشاره شده است، اما این توضیحات نیاز به شفاف‌سازی دارد و در مقام عمل و بنابر تجربه نگارندگان مقاله که مدرس کارگاه‌های کشوری دانش پژوهی آموزشی نیز هستند، معمولاً اختلاف‌نظرهایی به دلیل عدم توافق بین صاحبان فرایند آموزشی را به دنبال دارد که می‌تواند منجر به سوءبرداشت و گاهی رخداد رفتارهایی گردد که با شئونات آکادمیک هم‌خوانی ندارد. با این اوصاف، براساس بررسی متون علمی، تجارب نویسندگان و رفلکشن بر نتایج ارزشیابی و تجارب برگزاری کارگاه‌های کشوری درباره حوزه دانش پژوهی آموزشی؛ چک‌لیستی شامل ۲۲ آیتم، و دارای ۵ مؤلفه شامل نقش افراد درگیر در اجرا و نوشتن فرایند، نحوه اختصاص امتیاز به افراد همکار، مستندات فرایند، رعایت اخلاق دانش پژوهی، اجرا و ارائه نتایج فرایند، تدوین گردید که طی آن هر کدام از افرادی که مایل به اقدام در زمینه طراحی، اجرا و سپس نگارش فرایند آموزشی دانش پژوهی به صورت تیمی هستند، قبل از هرگونه اقدام، بایستی این موارد را مدنظر بگیرند و درباره تمام موضوعات مندرج در آن توافق نمایند و سپس شروع به اقدام و مداخله آموزشی کنند. پیشنهاد می‌شود توافق افراد همکار، مکتوب شود تا به عنوان مستند به مجموعه بررسی کننده، ارائه گردد تا مانع از سوء تفاهمات احتمالی شود.

جدول ۱: چک لیست ارزیابی نحوه مشارکت و سهم افراد مشارکت کننده در نگارش فرایند دانش‌پژوهی آموزشی

مفاهیم	ردیف	توافق بین همکاران	بلی	خیر
نقش افراد	۱	اعضای تیم، درباره صاحبان اصلی فرایند آموزشی، توافق دارند؟		
	۲	اعضای تیم، درباره همکاران فرایند آموزشی، توافق دارند؟		
	۳	اعضای تیم، درباره توالی و ترتیب اسامی همکاران فرایند آموزشی، توافق دارند؟		
	٤	اعضای تیم، درباره سهم و درصد مشارکت هر یک از اعضا، قبل از هرگونه اقدام و تصمیم، توافق کرده‌اند؟		
	٥	اعضای تیم، درباره نقش هر یک از افراد تیم در نگارش فرایند آموزشی توافق دارند؟		
	٦	اعضای تیم، درباره نقش هریک از افراد تیم در انجام فرایند آموزشی توافق وجود دارد؟		
	۷	درباره نقش هر کدام از افراد در صورت استخراج محصولی از فرایند، توافق شد؟		
امتیازات	۸	در صورت انتخاب فرایند به عنوان فرایند برتر دانشگاهی، درباره امتیاز هر یک از همکاران توافق شده است؟		
	۹	در صورت انتخاب فرایند به عنوان فرایند برتر کشوری، درباره امتیاز هر یک کدام از همکاران افراد توافق شده است؟		
مستندات فرایند	۱۰	درباره گردآوری نوع مستندات برای پیشبرد فرایند، بین همکاران توافق وجود دارد؟		
	۱۱	درباره ابزار گردآوری مستندات، بین اعضای تیم، توافق وجود دارد؟		
	۱۲	درباره مکان گردآوری مستندات و ثبت و ضبط آن، بین افراد اعضای تیم، توافق وجود دارد؟		
	۱۳	درباره نحوه گردآوری مستندات فرایند، بین اعضای تیم، توافق وجود دارد؟		
	١٤	درباره فرد یا افراد مسؤول گردآوری مستندات فرایند، بین اعضای تیم فرایند توافق شده است؟		
اخلاق	۱۵	درباره رعایت اخلاق حرفه‌ای توسط افراد مسؤول اقدامات فرایند، توافق شده است؟		
	١٦	درباره کسب مجوزهای لازم قبل از اقدام برای فرایند آموزشی، توافق شده است ؟		
	۱۷	ملاحظات مربوط به احتمال وجود تضاد منافع، بررسی و درباره آن توافق شده است ؟		
اجرا و نتایج فرایند	۱۸	ملاحظات مربوط به نوع حیطه و حوزه فرایند آموزشی، مورد بررسی و توافق قرار گرفته است؟		
	۱۹	درباره کسب امتیازات دانش پژوهی و نحوه تقسیم آن بین همکاران، توافق شده است؟		

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2024-10-12]

۲۰	در صورت ناتمام ماندن مراحل اجرای فرایند، درباره سرانجام کار و مالکیت محتوای به دست آمده توافق شده است؟
۲۱	درباره طولانی شدن مدت زمان اجرای فرایند و احتمال انصراف افراد، توافق شده است؟
۲۲	در صورت عدم موفقیت فرایند در هر یک از مراحل دانشگاهی یا کشوری، توافق شده است؟

منابع

1. Reynolds RJ, Candler CS. MedEdPORTAL: educational scholarship for teaching. Journal of Continuing Education in the Health Professions. 2008; 28(2): 91-4.
2. Mirhosseini F, Mehrdad N, Bigdeli S, Peyravi H, Khoddam H. Exploring the concept of scholarship of teaching and learning (SoTL): Concept analysis . Med J Islam Repub Iran. 2018; 32(1): 553-560.
3. Ministry of Health and Medical Education .[Samaneye Faaliyathaye Noavaraneh Vezarate Behdasht]. [cited 2021 feb 23]. available from: http://meded.behdasht.gov.ir/UIL/faPage.htm

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2024-10-12]